

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 21 grudnia 2023 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych – Europejski nakaz aresztowania – Decyzja ramowa 2002/584/WSiSW – Artykuł 1 ust. 3 – Artykuł 15 ust. 2 – Procedura przekazywania osób między państwami członkowskimi – Podstawy odmowy wykonania – Karta praw podstawowych Unii Europejskiej – Artykuł 7 – Poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego – Artykuł 24 ust. 2 i 3 – Uwzględnienie najlepszego interesu dziecka – Prawo każdego dziecka do utrzymywania stałego, osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z obojgiem rodziców – Matka mająca małe dzieci, które z nią zamieszkują

W sprawie C-261/22

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Corte suprema di cassazione (sąd kasacyjny, Włochy) postanowieniem z dnia 19 kwietnia 2022 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 19 kwietnia 2022 r., w postępowaniu karnym przeciwko:

GN,

przy udziale:

Procuratore generale presso la Corte d'appello di Bologna,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes, L. Bay Larsen, wiceprezes, K. Jürimäe (sprawozdawca), C. Lycourgos, E. Regan, F. Biltgen i N. Piçarra, prezesi izb, P. G. Xuereb, L. S. Rossi, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, N. Wahl, I. Ziemele i J. Passer, sędziowie,

rzecznik generalny: T. Ćapeta,

sekretarz: C. Di Bella, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 28 marca 2023 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu GN – R. Ghini, avvocato,

* Język postępowania: włoski.

- w imieniu Procuratore generale presso la Corte d’appello di Bologna – A. Scandellari, sostituto procuratore della Repubblica,
 - w imieniu rządu włoskiego – G. Palmieri, w charakterze pełnomocnika, którą wspierał S. Faraci, avvocato dello Stato,
 - w imieniu rządu węgierskiego – M. Z. Fehér i K. Szíjjártó, w charakterze pełnomocników,
 - w imieniu rządu niderlandzkiego – M. K. Bulterman, J. M. Hoogveld i P. P. Huurnink, w charakterze pełnomocników,
 - w imieniu Rady Unii Europejskiej – K. Pleśniak i A. Ștefănuț, w charakterze pełnomocników,
 - w imieniu Komisji Europejskiej – S. Grünheid i A. Spina, w charakterze pełnomocników,
- po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 13 lipca 2023 r.,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy, po pierwsze, wykładni art. 1 ust. 2 i 3 oraz art. 3 i 4 decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (Dz.U. 2002, L 190, s. 1), zmienionej decyzją ramową Rady 2009/299/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r. (Dz.U. 2009, L 81, s. 24), (zwanej dalej „decyzją ramową 2002/584”), i po drugie, ważności tych przepisów w świetle art. 7 i 24 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą praw podstawowych”).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach wykonania we Włoszech europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko GN przez belgijskie organy sądowe w celu wykonania w Belgii kary pozbawienia wolności.

Ramy prawne

Prawo międzynarodowe

- 3 Konwencja o prawach dziecka została przyjęta w dniu 20 listopada 1989 r. przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych (*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 1577, s. 3).
- 4 Artykuł 3 ust. 1 tej konwencji stanowi:
„We wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka”.

Prawo Unii

5 Motyw 6 decyzji ramowej 2002/584 ma następujące brzmienie:

„Europejski nakaz aresztowania, przewidziany w niniejszej decyzji ramowej stanowi pierwszy konkretny środek w dziedzinie prawa karnego wprowadzający zasadę wzajemnego uznawania, którą Rada Europejska określa jako »kamień węgielny« współpracy sądowej”.

6 Artykuł 1 tej decyzji ramowej, zatytułowany „Definicja europejskiego nakazu aresztowania i zobowiązani[e] do jego wykonania”, stanowi:

„1. Europejski nakaz aresztowania stanowi decyzję sądową wydaną przez państwo członkowskie w celu aresztowania i przekazania przez inne państwo członkowskie osoby, której dotyczy wnioski, w celu przeprowadzenia postępowania karnego lub wykonania kary pozbawienia wolności bądź środka zabezpieczającego.

2. Państwa członkowskie wykonują każdy europejski nakaz aresztowania w oparciu o zasadę wzajemnego uznawania i zgodnie z przepisami niniejszej decyzji ramowej.

3. Niniejsza decyzja ramowa nie skutkuje modyfikacją obowiązku poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawa zawartych w art. 6 [TUE]”.

7 Artykuł 3 tej decyzji ramowej wymienia podstawy obligatoryjnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania, a art. 4 i 4a – podstawy fakultatywnej odmowy wykonania tego nakazu.

8 Artykuł 7 owej decyzji ramowej, zatytułowany „Powołanie organu centralnego”, przewiduje w ust. 1, że każde państwo członkowskie może wyznaczyć organ centralny lub, jeżeli jego system prawny przewiduje taką możliwość, więcej niż jeden organ centralny wspomagający właściwe organy sądowe.

9 Artykuł 15 decyzji ramowej 2002/584, zatytułowany „Decyzja o przekazaniu”, przewiduje:

„1. Decyzję o tym, czy dana osoba ma zostać przekazana, podejmuje wykonujący nakaz organ sądowy z uwzględnieniem terminów i zgodnie z warunkami określonymi w niniejszej decyzji ramowej.

2. Jeśli wykonujący organ sądowy uważa informacje przekazane przez wydające nakaz państwo członkowskie za niewystarczające do celów podjęcia decyzji o przekazaniu, występuje o bezzwłoczne przekazanie niezbędnych informacji uzupełniających, w szczególności w odniesieniu do art. 3–5 oraz art. 8, oraz może ustalić termin ich otrzymania, z uwzględnieniem konieczności zachowania terminu określonego w art. 17.

3. Wydający nakaz organ sądowy może w dowolnym terminie przesyłać wszelkie dodatkowe przydatne informacje do wykonującego nakaz organu sądowego”.

10 Artykuł 17 tej decyzji ramowej określa terminy i procedury podejmowania decyzji o wykonaniu europejskiego nakazu aresztowania.

11 Zgodnie z art. 23 owej decyzji ramowej, zatytułowanym „Terminy przekazania”:

„1. Osoba, której dotyczy wnioski, zostaje przekazana tak szybko, jak to możliwe, w dniu uzgodnionym przez zainteresowane organy.

2. Osoba ta zostaje przekazana najpóźniej po upływie 10 dni od daty wydania prawomocnej decyzji w sprawie wykonania europejskiego nakazu aresztowania.

[...]

4. Wyjątkowo przekazanie może być czasowo odroczone z ważnych przyczyn natury humanitarnej, na przykład gdy zachodzą poważne podstawy do przypuszczenia, że zagrazi to w sposób ewidentny życiu lub zdrowiu osoby, której dotyczy wnioski. Wykonanie europejskiego nakazu aresztowania ma miejsce w terminie możliwie najkrótszym po ustąpieniu tych podstaw. Wykonujący nakaz organ sądowy niezwłocznie powiadamia wydający nakaz organ sądowy o ustaleniu nowej daty [niezwłocznie powiadamia o tym wydający nakaz organ sądowy i ustala z nim nową datę] przekazania. W tym przypadku przekazanie ma miejsce w ciągu 10 dni od ten sposób uzgodnionej nowej daty.

[...]”.

Prawo włoskie

12 Artykuł 2 legge n. 69 – Disposizioni per conformare il diritto interno alla decisione quadro 2002/584/GAI del Consiglio, del 13 giugno 2002, relativa al mandato d’arresto europeo e alle procedure di consegna tra Stati membri (ustawy nr 69 – przepisy mające na celu dostosowanie prawa krajowego do decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi) z dnia 22 kwietnia 2005 r. (GURI nr 98 z dnia 29 kwietnia 2005 r., s. 6, zwanej dalej „ustawą nr 69/2005”), w brzmieniu nadanym decreto legislativo n. 10 (dekretem ustawodawczym nr 10) z dnia 2 lutego 2021 r. (GURI nr 30 z dnia 5 lutego 2021 r., zwanym dalej „dekretem ustawodawczym nr 10 z 2021 r.”), mającym zastosowanie do stanu faktycznego w postępowaniu głównym, stanowi:

„Wykonanie europejskiego nakazu aresztowania nie może w żadnym wypadku wiązać się z naruszeniem naczelných zasad ustroju konstytucyjnego państwa lub niezbywalnych praw człowieka uznanych przez konstytucję, praw podstawowych i podstawowych zasad prawa zapisanych w art. 6 [TUE] lub praw podstawowych zagwarantowanych przez [europejską] Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisaną w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. [(zwaną dalej »EKPC«)] [...]”.

13 Zgodnie z art. 18 tej ustawy:

„[S]ąd apelacyjny odmawia przekazania w następujących przypadkach:

a) jeżeli karalność przestępstwa zarzuconego w europejskim nakazie aresztowania ustanie na skutek amnestii na mocy prawa włoskiego, jeżeli to państwu włoskiemu przysługuje jurysdykcja w tej dziedzinie;

- b) jeżeli okaże się, że wobec poszukiwanej osoby w związku z popełnieniem tych samych czynów zapadł we Włoszech niezaskarżalny wyrok lub wyrok umarzający postępowanie, od którego nie przysługują już żadne środki zaskarżenia, lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej prawomocny wyrok, pod warunkiem że w przypadku skazania kara została wykonana lub jest w trakcie wykonywania albo nie może już zostać wykonana zgodnie z prawem państwa, w którym wydano wyrok skazujący;
- c) osoba objęta europejskim nakazem aresztowania w momencie popełnienia przestępstwa nie ukończyła 14 lat”.
- 14 W brzmieniu sprzed wejścia w życie dekretu ustawodawczego nr 10 z 2021 r. art. 18 ustawy nr 69/2005 przewidywał:

„Sąd apelacyjny odmawia przekazania:

[...]

- p) jeżeli osoba, o której przekazanie wniesiono, jest kobietą w ciąży lub matką zamieszkujących z nią dzieci w wieku poniżej trzech lat, chyba że w przypadku europejskiego nakazu aresztowania wydanego w toku postępowania wymogi w zakresie ochrony leżące u podstaw środka ograniczającego wydanego przez wydający nakaz organ sądowy są nadzwyczajnie poważne;

[...]”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 15 W dniu 26 czerwca 2020 r. belgijskie organy sądowe wydały europejski nakaz aresztowania przeciwko GN w celu wykonania kary pięciu lat pozbawienia wolności orzeczonej zaocznie przez rechtbank van eerste aanleg Antwerpen, afdeling Antwerpen (sąd pierwszej instancji w Antwerpii, wydział w Antwerpii, Belgia) za przestępstwa handlu ludźmi i ułatwiania nielegalnej imigracji, popełnione w Belgii w okresie od 18 września 2016 r. do 5 sierpnia 2017 r.
- 16 GN została zatrzymana w Bolonii (Włochy) w dniu 2 września 2021 r. W chwili zatrzymania pozostawała z synem urodzonym w Ferrare (Włochy) w dniu 10 listopada 2018 r., z którym zamieszkiwała. Ponadto była w ciąży z drugim dzieckiem, które urodziło się w dniu 10 maja 2022 r.
- 17 Podczas przesłuchania, które odbyło się w dniu 3 września 2021 r., GN nie wyraziła zgody na przekazanie jej belgijskim organom sądowym. Po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 17 września 2021 r. Corte d'appello di Bologna (sąd apelacyjny w Bolonii, Włochy) jako wykonujący nakaz organ sądowy zwrócił się do belgijskich organów sądowych o przekazanie informacji dotyczących, po pierwsze, warunków wykonywania w Belgii kar orzeczonych wobec matek zamieszkujących z małoletnimi dziećmi, po drugie, reżimu więziennego, któremu GN podlegałaby w przypadku przekazania, po trzecie, środków, które zostaną podjęte wobec jej małoletniego dziecka, a także, po czwarte, możliwości wznowienia postępowania, które zostało zakończone zaocznym orzeczeniem kary.

- 18 Pismem z dnia 5 października 2021 r. prokuratura w Antwerpii (Belgia) poinformowała Corte d'appello di Bologna (sąd apelacyjny w Bolonii), że udzielenie odpowiedzi na zadane pytania należy do kompetencji federalnej służby publicznej wymiaru sprawiedliwości (Belgia).
- 19 Wyrokiem z dnia 15 października 2021 r. Corte d'appello di Bologna (sąd apelacyjny w Bolonii) odmówił przekazania GN belgijskim organom sądowym i zarządził jej natychmiastowe zwolnienie. Zdaniem tego sądu wobec braku odpowiedzi na jego pytania ze strony belgijskich organów sądowych nie ma pewności, że w porządku prawnym wydającego nakaz państwa członkowskiego istnieją warunki odbywania kary pozbawienia wolności podobne do tych istniejących w wykonującym nakaz państwie członkowskim, które chronią prawo matki do tego, by nie być pozbawioną relacji z dziećmi i móc się nimi opiekować, i które zapewniają dzieciom niezbędną opiekę macierzyńską i rodzinną, gwarantowaną zarówno przez włoską konstytucję, jak i przez art. 3 Konwencji o prawach dziecka oraz art. 24 karty praw podstawowych.
- 20 Od powyższego wyroku do Corte suprema di cassazione (sądu kasacyjnego, Włochy) skargę kasacyjną wnieśli Procuratore generale presso la Corte d'appello di Bologna (prokurator generalny przy sądzie apelacyjnym w Bolonii, Włochy) oraz GN.
- 21 Sąd odsyłający stwierdza, że przepis ustawy nr 69/2005, który przewidywał wyraźnie jako podstawę odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania sytuację, w której osoba wskazana w nakazie jest kobietą w ciąży lub matką zamieszkujących z nią dzieci w wieku poniżej trzech lat, został uchylony dekretem ustawodawczym nr 10 z 2021 r. w celu dostosowania ustawodawstwa włoskiego do decyzji ramowej 2002/584, która nie wymienia tej sytuacji wśród podstaw obligatoryjnej lub fakultatywnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania.
- 22 Sąd ten uważa jednak, że jeżeli porządek prawny wydającego nakaz państwa członkowskiego nie przewiduje środków ochrony prawa dziecka do tego, by nie być pozbawionym kontaktu z matką, porównywalnych z tymi przewidzianymi w prawie włoskim, przekazanie matki prowadziłoby do naruszenia praw podstawowych chronionych przez włoską konstytucję i EKPC.
- 23 Tymczasem europejski nakaz aresztowania należy do dziedziny, która była przedmiotem pełnej harmonizacji. W tych okolicznościach sąd odsyłający zastanawia się, czy decyzja ramowa 2002/584 zakazuje wykonującemu nakaz organowi sądowemu odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego wobec matki małych dzieci, w sytuacji gdy jej przekazanie kolidowałoby z jej prawem do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, ale także z najlepszym interesem jej dzieci. W przypadku odpowiedzi twierdzącej sąd ten zastanawia się nad zgodnością tej decyzji ramowej z art. 7 i art. 24 ust. 3 karty praw podstawowych rozpatrywanych w szczególności w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczącego art. 8 EKPC.
- 24 W tych okolicznościach Corte suprema di cassazione (sąd kasacyjny) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
 - „1) Czy art. 1 ust. 2 i 3 oraz art. 3 i 4 [decyzji ramowej 2002/584] należy interpretować w ten sposób, że nie zezwalają one sądowi wykonującemu nakaz na odmowę lub, w każdym razie, odroczenie przekazania matki mieszkającej z małoletnimi dziećmi?

2) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze, czy art. 1 ust. 2 i 3 oraz art. 3 i 4 [decyzji ramowej 2002/584] są zgodne z art. 7 i art. 24 ust. 3 [karty praw podstawowych], również w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczącego art. 8 EKPC i tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich w zakresie, w jakim nakazują one przekazanie matki, powodując zerwanie więzi z małoletnimi dziećmi, z którymi ona zamieszkuje, z pominięciem najlepszego interesu dziecka?”.

Postępowanie przed Trybunałem

- 25 Sąd odsyłający wniósł o rozpatrzenie przedstawionego odesłania prejudycjalnego w trybie przyspieszonym przewidzianym w art. 105 regulaminu postępowania przed Trybunałem.
- 26 Sąd ten zwrócił uwagę, że sprawa w postępowaniu głównym dotyczy praw podstawowych kobiety ciężarnej i jej małego dziecka, które z nią zamieszkuje, oraz że zastosowanie trybu przyspieszonego jest konieczne w celu położenia kresu utrzymującej się niepewności co do przyszłej pieczy nad tym dzieckiem. Przedstawione pytania poruszają również problemy, które są wspólne dla znacznej liczby spraw toczących się przed sądami państw członkowskich i którymi należy zająć się jak najpilniej.
- 27 Artykuł 105 § 1 regulaminu postępowania przewiduje, że na wniosek sądu odsyłającego lub w wyjątkowych przypadkach z urzędu, jeżeli charakter sprawy wymaga niezwłocznego rozstrzygnięcia, prezes Trybunału może postanowić, po zapoznaniu się ze stanowiskiem sędziego sprawozdawcy i rzecznika generalnego, o rozpatrzeniu odesłania prejudycjalnego w trybie przyspieszonym, stanowiącym odstępstwo od przepisów tego regulaminu.
- 28 W tym względzie należy przypomnieć, że taki tryb przyspieszony jest instrumentem procesowym służącym zaradzeniu nadzwyczaj pilnej sytuacji (wyrok z dnia 21 grudnia 2021 r., *Randstad Italia*, C-497/20, EU:C:2021:1037, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 29 W niniejszej sprawie prezes Trybunału, po zapoznaniu się ze stanowiskiem sędzi sprawozdawczyni i rzecznik generalnej, w dniu 11 maja 2022 r. postanowił nie uwzględniać wniosku, o którym mowa w pkt 25 niniejszego wyroku.
- 30 Z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika bowiem, że w wykonaniu wyroku Corte d'appello di Bologna (sądu apelacyjnego w Bolonii) z dnia 15 października 2021 r. GN została natychmiast zwolniona z aresztu. Ponadto informacje przekazane Trybunałowi przez sąd odsyłający nie wskazują na istnienie ryzyka odnośnie do pieczy nad dziećmi GN w trakcie rozpatrywania odesłania prejudycjalnego w niniejszej sprawie. Ewentualna niepewność co do konsekwencji orzeczenia kończącego postępowanie główne w zakresie tej pieczy lub okoliczność, że zadane pytania dotyczą potencjalnie znacznej liczby osób lub sytuacji prawnych, nie stanowią jako takie powodów dowodzących nadzwyczaj pilnego charakteru sprawy, który jest jednak niezbędny, aby uzasadnić zastosowanie trybu przyspieszonego [zob. podobnie wyroki: z dnia 22 września 2022 r., *Bundesrepublik Deutschland (Zawieszenie decyzji o przekazaniu na drodze administracyjnej)*, C-245/21 i C-248/21, EU:C:2022:709, pkt 34, a także z dnia 9 listopada 2023 r., *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Pojęcie poważnej krzywdy)*, C-125/22, EU:C:2023:843, pkt 30].

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 31 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 1 ust. 2 i 3 decyzji ramowej 2002/584 rozpatrywany w świetle art. 7 oraz art. 24 ust. 2 i 3 karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by wykonujący nakaz organ sądowy odmówił przekazania osoby, której dotyczy europejski nakaz aresztowania, ze względu na to, że osoba ta jest matką zamieszkujących z nią małych dzieci.
- 32 W świetle stwierdzeń tego sądu pytanie pierwsze należy postrzegać jako oparte na założeniu, zgodnie z którym w sprawie w postępowaniu głównym osoba, której dotyczy europejski nakaz aresztowania, ma dwoje małych dzieci, które z nią zamieszkują i w których interesie jest dalsze utrzymywanie stałego, osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z matką. W tym kontekście wspomniany sąd zastanawia się, czy może odmówić wykonania owego nakazu aresztowania na podstawie art. 1 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584 w związku z art. 7 oraz art. 24 ust. 2 i 3 karty praw podstawowych ze względu na to, że przekazanie tej osoby mogłoby pozbawić ją takich stosunków i kontaktów z dziećmi.
- 33 Na wstępie należy przypomnieć, że zarówno zasada wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi, jak i zasada wzajemnego uznawania, która sama w sobie opiera się na wzajemnym zaufaniu między nimi, mają w prawie Unii fundamentalne znaczenie, gdyż umożliwiają one utworzenie i utrzymywanie przestrzeni bez granic wewnętrznych. Dokładniej rzecz ujmując, zasada wzajemnego zaufania wymaga, w szczególności w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, aby każde z tych państw uznawało – z zastrzeżeniem wyjątkowych okoliczności – że wszystkie inne państwa członkowskie przestrzegają prawa Unii, a zwłaszcza praw podstawowych uznanych w tym prawie [wyroki: z dnia 22 lutego 2022 r., Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony ustawą w wydającym nakaz państwie członkowskim), C-562/21 PPU i C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, pkt 40; a także wyrok z dnia 31 stycznia 2023 r., Puig Gordi i in., C-158/21, EU:C:2023:57, pkt 93].
- 34 A zatem przy wykonywaniu prawa Unii państwa członkowskie są zobowiązane przyjmować domniemanie co do przestrzegania praw podstawowych przez inne państwa członkowskie, skutkiem czego nie mogą one ani żądać od innego państwa członkowskiego poziomu ochrony krajowej praw podstawowych wyższego od poziomu zapewnionego w prawie Unii, ani – z zastrzeżeniem wyjątkowych przypadków – weryfikować, czy to inne państwo członkowskie rzeczywiście przestrzegało w konkretnym wypadku praw podstawowych zagwarantowanych przez Unię Europejską [opinia 2/13 (Przystąpienie Unii do EKPC) z dnia 18 grudnia 2014 r., EU:C:2014:2454, pkt 192; a także wyrok z dnia 31 stycznia 2023 r., Puig Gordi i in., C-158/21, EU:C:2023:57, pkt 94].
- 35 W tym kontekście decyzja ramowa 2002/584 służy, dzięki ustanowieniu uproszczonego i skutecznego systemu przekazywania osób skazanych lub podejrzanych o naruszenie przepisów ustawy karnej, ułatwieniu i przyspieszeniu współpracy sądowej, przyczyniając się w ten sposób do realizacji wyznaczonego Unii celu, jakim jest ustanowienie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w oparciu o wysoki stopień zaufania, jakie powinno istnieć między państwami członkowskimi [wyrok z dnia 22 lutego 2022 r., Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony ustawą w wydającym nakaz państwie członkowskim), C-562/21 PPU i C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo].

- 36 Zasada wzajemnego uznawania, stanowiąca zgodnie z motywem 6 tej decyzji ramowej „kamień węgielny” współpracy sądowej w sprawach karnych, znajduje swój wyraz w art. 1 ust. 2 wspomnianej decyzji ramowej, wprowadzającym regułę, zgodnie z którą państwa członkowskie wykonują każdy europejski nakaz aresztowania w oparciu o tę zasadę i zgodnie z przepisami owej decyzji ramowej [wyrok z dnia 22 lutego 2022 r., Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony ustawą w wydającym nakaz państwie członkowskim), C-562/21 PPU i C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 37 Oznacza to, po pierwsze, że wykonujące nakaz organy sądowe mogą odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania wyłącznie w oparciu o podstawy wynikające z decyzji ramowej 2002/584 zgodnie z jej wykładnią dokonaną przez Trybunał. Po drugie, o ile wykonanie europejskiego nakazu aresztowania stanowi zasadę, o tyle odmowa wykonania – wyjątek, który powinien być interpretowany ściśle [wyrok z dnia 18 kwietnia 2023 r., E.D.L. (Podstawa odmowy związana z chorobą), C-699/21, EU:C:2023:295, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 38 Wspomniana decyzja ramowa nie przewiduje zaś, że wykonujący nakaz organ sądowy może odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania wyłącznie na tej podstawie, że osoba, wobec której taki nakaz aresztowania wydano, jest matką zamieszkujących z nią małych dzieci. W świetle zasady wzajemnego zaufania, która leży u podstaw przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, istnieje bowiem domniemanie, że warunki odbywania kary pozbawienia wolności matki takich dzieci i organizacja zapewnienia im opieki w wydającym nakaz państwie członkowskim są dostosowane do takiej sytuacji, czy to w zakładzie karnym, czy w ramach alternatywnych rozwiązań umożliwiających pozostawienie tej matki do dyspozycji organów sądowych owego państwa członkowskiego lub umieszczenie tych dzieci poza tym zakładem.
- 39 Niemniej z art. 1 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584 wynika, że nie może on skutkować modyfikacją obowiązku poszanowania praw podstawowych zagwarantowanych przez kartę praw podstawowych.
- 40 W tym względzie należy przypomnieć, po pierwsze, że art. 7 karty praw podstawowych ustanawia prawo każdej osoby do poszanowania jej życia prywatnego i rodzinnego, a po drugie, że art. 24 ust. 2 tej karty przewiduje, iż we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, zarówno podejmowanych przez władze publiczne, jak i instytucje prywatne, należy przede wszystkim uwzględnić najlepszy interes dziecka.
- 41 Jak wynika z art. 3 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka, do którego odnoszą się wyraźnie wyjaśnienia dotyczące art. 24 karty praw podstawowych, ust. 2 tego ostatniego artykułu ma zastosowanie również do orzeczeń, których adresatami, jak w przypadku europejskiego nakazu aresztowania wydanego wobec matki małych dzieci, nie są te dzieci, lecz które wywołują dla nich poważne konsekwencje [zob. podobnie wyrok z dnia 11 marca 2021 r., État belge (Powrót rodzica małoletniego), C-112/20, EU:C:2021:197, pkt 36, 37].
- 42 Możliwość, by rodzic i jego dziecko żyli razem, stanowi zaś podstawowy element życia rodzinnego (wyrok z dnia 14 grudnia 2021 r., Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo”, C-490/20, EU:C:2021:1008, pkt 61). Artykuł 24 ust. 3 karty praw podstawowych ustanawia prawo każdego dziecka do utrzymywania stałego, osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z obojgiem rodziców, chyba że jest to sprzeczne z jego interesami. Jak podnieśli Procureure generale presso la Corte d'appello di Bologna (prokurator generalny przy sądzie apelacyjnym w Bolonii), Rada Unii Europejskiej i Komisja Europejska, ustalenie najlepszego interesu dziecka należy do oceny,

która powinna uwzględniać wszystkie okoliczności danej sprawy [zob. analogicznie wyroki: z dnia 26 marca 2019 r., SM (Dziecko umieszczone w algierskiej kafali), C-129/18, EU:C:2019:248, pkt 73; z dnia 14 stycznia 2021 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Powrót małoletniego bez opieki), C-441/19, EU:C:2021:9, pkt 46, 60; a także z dnia 11 marca 2021 r., État belge (Powrót rodzica małoletniego), C-112/20, EU:C:2021:197, pkt 27].

- 43 O ile do każdego państwa członkowskiego należy – w celu zagwarantowania pełnego stosowania zasad wzajemnego uznawania i wzajemnego zaufania, na których opiera się funkcjonowanie mechanizmu europejskiego nakazu aresztowania – zapewnienie, nad czym ostateczną kontrolę sprawuje Trybunał, spełnienia wymogów związanych z prawami podstawowymi zagwarantowanymi w art. 7 oraz w art. 24 ust. 2 i 3 karty praw podstawowych poprzez powstrzymanie się od podejmowania jakichkolwiek działań mogących je naruszać, o tyle istnienie rzeczywistego ryzyka narażenia osoby wskazanej w europejskim nakazie aresztowania lub jej dzieci, w razie przekazania tej osoby wydającemu nakaz organowi sądowemu, na naruszenie tych praw podstawowych może pozwolić wykonującemu nakaz organowi sądowemu, w drodze wyjątku, na wstrzymanie się od wykonania europejskiego nakazu aresztowania na podstawie art. 1 ust. 3 tej decyzji ramowej 2002/584 [zob. podobnie wyroki: z dnia 22 lutego 2022 r., Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony ustawą w wydającym nakaz państwie członkowskim), C-562/21 PPU i C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, pkt 46; a także wyrok z dnia 31 stycznia 2023 r., Puig Gordi i in., C-158/21, EU:C:2023:57, pkt 72, 96].
- 44 W tym względzie należy podkreślić, że ocena ryzyka, o którym mowa w poprzednim punkcie niniejszego wyroku, powinna zostać dokonana przez wykonujący nakaz organ sądowy w świetle standardu ochrony praw podstawowych gwarantowanego przez prawo Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 5 kwietnia 2016 r., Aranyosi i Căldăraru, C-404/15 i C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, pkt 88). W konsekwencji brak pewności po stronie tego organu co do istnienia w wydającym nakaz państwie członkowskim warunków porównywalnych z tymi, które istnieją w wykonującym nakaz państwie członkowskim w odniesieniu do odbywania kary pozbawienia wolności przez matki małych dzieci i do objęcia tych ostatnich opieką, nie pozwala uznać, że ryzyko to zostało wykazane.
- 45 Natomiast gdy wykonujący nakaz organ sądowy, który ma postanowić o przekazaniu osoby, której dotyczy europejski nakaz aresztowania, dysponuje informacjami mającymi na celu dowiedzenie istnienia takiego ryzyka albo ze względu na systemowe lub ogólne nieprawidłowości w zakresie warunków odbywania kary pozbawienia wolności przez matki małych dzieci lub opieki nad tymi dziećmi w wydającym nakaz państwie członkowskim, albo z uwagi na związane z tymi warunkami nieprawidłowości dotyczące szczególnie obiektywnie możliwej do zidentyfikowania grupy osób, takiej jak dzieci z niepełnosprawnością, organ ten powinien zbadać w sposób konkretny i dokładny, czy istnieją poważne i sprawdzone podstawy, aby uznać, że ze względu na takie warunki zainteresowane osoby będą narażone na owo ryzyko.
- 46 Wykonujący nakaz organ sądowy powinien zatem ocenić rzeczywisty charakter ryzyka naruszenia praw podstawowych zagwarantowanych w art. 7 oraz w art. 24 ust. 2 i 3 karty praw podstawowych w ramach dwuetapowego badania obejmującego analizę na podstawie odrębnych kryteriów, w związku z czym etapy te nie mogą się na siebie nakładać i powinny być przeprowadzane kolejno (zob. podobnie wyrok z dnia 31 stycznia 2023 r., Puig Gordi i in., C-158/21, EU:C:2023:57, pkt 101, 109, 110).

- 47 W tym celu wykonujący nakaz organ sądowy powinien w ramach pierwszego etapu ustalić, czy istnieją obiektywne, wiarygodne, dokładne i należycie zaktualizowane informacje świadczące o istnieniu rzeczywistego ryzyka naruszenia tych praw podstawowych w wydającym nakaz państwie członkowskim ze względu na nieprawidłowości takie jak te, o których mowa w pkt 45 niniejszego wyroku. Informacje te mogą wynikać w szczególności z międzynarodowych orzeczeń sądowych, decyzji, sprawozdań i innych dokumentów sporządzonych przez organy Rady Europy lub pochodzących z systemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, a także z danych zawartych w prowadzonej przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) bazie danych dotyczącej odbywania kary pozbawienia wolności w Unii (Criminal Detention Database) (zob. podobnie wyroki: z dnia 5 kwietnia 2016 r., Aranyosi i Căldăraru, C-404/15 i C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, pkt 89; a także z dnia 31 stycznia 2023 r., Puig Gordi i in., C-158/21, EU:C:2023:57, pkt 102).
- 48 W ramach drugiego etapu wykonujący nakaz organ sądowy powinien zbadać w sposób konkretny i dokładny, w jakim zakresie nieprawidłowości stwierdzone na pierwszym etapie badania, o którym mowa w poprzednim punkcie niniejszego wyroku, mogą mieć wpływ na warunki odbywania kary pozbawienia wolności osoby wskazanej w europejskim nakazie aresztowania lub na warunki objęcia opieką jej dzieci oraz czy z uwagi na ich sytuację osobistą istnieją poważne i sprawdzone podstawy, aby uznać, że ta osoba lub jej dzieci będą narażone na rzeczywiste ryzyko naruszenia wspomnianych praw podstawowych (zob. podobnie wyroki: z dnia 5 kwietnia 2016 r., Aranyosi i Căldăraru, C-404/15 i C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, pkt 94; a także z dnia 31 stycznia 2023 r., Puig Gordi i in., C-158/21, EU:C:2023:57, pkt 106).
- 49 W tym celu wykonujący nakaz organ sądowy, jeżeli uważa, że nie dysponuje wszystkimi informacjami niezbędnymi do podjęcia decyzji o przekazaniu zainteresowanej osoby, powinien na podstawie art. 15 ust. 2 decyzji ramowej 2002/584 wystąpić do wydającego nakaz organu sądowego o bezzwłoczne przekazanie wszelkich informacji uzupełniających, które uzna za niezbędne, na temat warunków, w jakich osoba ta ma odbywać karę pozbawienia wolności i na jakich ma być zorganizowana opieka nad jej dziećmi w tym państwie członkowskim (zob. podobnie wyrok z dnia 5 kwietnia 2016 r., Aranyosi i Căldăraru, C-404/15 i C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, pkt 95).
- 50 W tym względzie należy podkreślić, że informacje, o które wykonujący nakaz organ sądowy ma prawo się zwrócić, mogą dotyczyć zarówno pierwszego, jak i drugiego etapu badania, które organ ten powinien przeprowadzić zgodnie z pkt 46 niniejszego wyroku. Natomiast wspomniany organ nie może wystąpić do wydającego nakaz organu sądowego o informacje dotyczące wyłącznie drugiego etapu tego badania, w przypadku gdy uzna, że nie wykazano istnienia systemowych lub ogólnych nieprawidłowości lub nieprawidłowości dotyczących obiektywnie możliwą do zidentyfikowania grupę osób, do których należy wskazana osoba lub jej dzieci, takich jak te, o których mowa w pkt 45 niniejszego wyroku (zob. podobnie wyrok z dnia 31 stycznia 2023 r., Puig Gordi i in., C-158/21, EU:C:2023:57, pkt 135).
- 51 Zgodnie z art. 15 ust. 2 decyzji ramowej 2002/584 wykonujący nakaz organ sądowy może ustalić termin otrzymania uzupełniających informacji, o które zwrócono się do wydającego nakaz organu sądowego. Termin ten powinien zostać dostosowany do danego wypadku, tak aby pozostawić temu ostatniemu organowi niezbędny czas na zebranie owych informacji, a w razie potrzeby na zwrócenie się w tym celu o pomoc do organu centralnego lub jednego z organów centralnych wydającego nakaz państwa członkowskiego w rozumieniu art. 7 tej decyzji ramowej. Na mocy

art. 15 ust. 2 decyzji ramowej 2002/584 wspomniany termin musi jednakże uwzględniać konieczność zachowania terminów określonych w art. 17 tej decyzji ramowej (wyrok z dnia 5 kwietnia 2016 r., Aranyosi i Căldăraru, C-404/15 i C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, pkt 97).

- 52 Wydający nakaz organ sądowy jest ze swej strony zobowiązany do przekazania wykonującemu nakaz organowi sądowemu informacji uzupełniających, o które się zwrócono, gdyż w przeciwnym wypadku doszłoby do naruszenia zasady lojalnej współpracy [zob. podobnie wyroki: z dnia 5 kwietnia 2016 r., Aranyosi i Căldăraru, C-404/15 i C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, pkt 97; a także z dnia 25 lipca 2018 r., Generalstaatsanwaltschaft (Warunki pozbawienia wolności na Węgrzech), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, pkt 64].
- 53 W istocie, szczególnie w celu zapewnienia, by nie doszło do sparaliżowania funkcjonowania europejskiego nakazu aresztowania, dialogowi między wydającym nakaz organem sądowym a wykonującym nakaz organem sądowym powinien przyświecać obowiązek lojalnej współpracy wyrażony w art. 4 ust. 3 akapit pierwszy TUE [wyroki: z dnia 25 lipca 2018 r., Generalstaatsanwaltschaft (Warunki pozbawienia wolności na Węgrzech), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, pkt 104; z dnia 31 stycznia 2023 r., Puig Gordi i in., C-158/21, EU:C:2023:57, pkt 131].
- 54 W przypadku gdyby wydający nakaz organ sądowy nie odpowiedział w sposób satysfakcjonujący na wniosek o udzielenie informacji uzupełniających, z którym wystąpił wykonujący nakaz organ sądowy, ten ostatni powinien wówczas dokonać całościowej oceny wszystkich informacji, którymi dysponuje w ramach każdego z dwóch etapów przypomnianych w pkt 47 i 48 niniejszego wyroku [zob. podobnie wyrok z dnia 25 lipca 2018 r., Generalstaatsanwaltschaft (Warunki pozbawienia wolności na Węgrzech), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, pkt 114].
- 55 Tylko wtedy, gdy wykonujący nakaz organ sądowy uzna, w świetle wszystkich dostępnych mu informacji, w tym ewentualnego braku gwarancji ze strony wydającego nakaz organu sądowego, że po pierwsze, w wydającym nakaz państwie członkowskim występują nieprawidłowości takie jak te, o których mowa w pkt 45 niniejszego wyroku, a po drugie, istnieją poważne i sprawdzone podstawy, aby uznać, że z uwagi na ich sytuację osobistą wskazana osoba lub jej dzieci będą narażone na rzeczywiste ryzyko naruszenia praw podstawowych zagwarantowanych w art. 7 oraz art. 24 ust. 2 i 3 karty praw podstawowych, powinien on wstrzymać się, na podstawie art. 1 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584, od wykonania europejskiego nakazu aresztowania, który tej osoby dotyczy. W przeciwnym wypadku jest on zobowiązany wykonać ten nakaz zgodnie z obowiązkiem ustanowionym w art. 1 ust. 2 tej decyzji ramowej.
- 56 Wreszcie, co się tyczy możliwości odroczenia przekazania, którą sąd odsyłający porusza w pytaniu pierwszym, należy uściślić, że o ile na podstawie art. 23 ust. 4 decyzji ramowej 2002/584 możliwe jest odroczenie przekazania osoby, której dotyczy europejski nakaz aresztowania, o tyle z możliwości tej można skorzystać jedynie czasowo, w drodze wyjątku i z ważnych przyczyn natury humanitarnej. W świetle brzmienia tego przepisu, a także ogólnej systematyki art. 23 tej decyzji ramowej, takie odroczenie nie jest możliwe w znacznym czasie [zob. podobnie wyrok z dnia 18 kwietnia 2023 r., E.D.L. (Podstawa odmowy związana z chorobą), C-699/21, EU:C:2023:295, pkt 51].
- 57 W świetle całości powyższych rozważań odpowiedź na pytanie pierwsze winna brzmieć: art. 1 ust. 2 i 3 decyzji ramowej 2002/584 rozpatrywany w świetle art. 7 oraz art. 24 ust. 2 i 3 karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by wykonujący nakaz organ sądowy odmówił przekazania osoby, której dotyczy europejski nakaz

aresztowania, ze względu na to, że osoba ta jest matką zamieszkujących z nią małych dzieci, chyba że, po pierwsze, organ ten dysponuje informacjami dowodzącymi istnienia rzeczywistego ryzyka naruszenia prawa podstawowego do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego tej osoby, zagwarantowanego w art. 7 karty praw podstawowych, oraz najlepszego interesu jej dzieci, chronionego na mocy art. 24 ust. 2 i 3 karty praw podstawowych, ze względu na systemowe lub ogólne nieprawidłowości w zakresie warunków odbywania kary pozbawienia wolności przez matki małych dzieci i opieki nad tymi dziećmi w wydającym nakaz państwie członkowskim, oraz po drugie, istnieją poważne i sprawdzone podstawy, aby uznać, iż z powodu takich warunków odnośnie osoby, z uwagi na ich sytuację osobistą, będą na to ryzyko narażone.

W przedmiocie pytania drugiego

- 58 Wobec odpowiedzi udzielonej na pytanie pierwsze nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie drugie.

W przedmiocie kosztów

- 59 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 1 ust. 2 i 3 decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi, zmienionej decyzją ramową Rady 2009/299/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r., rozpatrywany w świetle art. 7 oraz art. 24 ust. 2 i 3 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej,

należy interpretować w ten sposób, że:

stoi on na przeszkodzie temu, by wykonujący nakaz organ sądowy odmówił przekazania osoby, której dotyczy europejski nakaz aresztowania, ze względu na to, że osoba ta jest matką zamieszkujących z nią małych dzieci, chyba że, po pierwsze, organ ten dysponuje informacjami dowodzącymi istnienia rzeczywistego ryzyka naruszenia prawa podstawowego do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego tej osoby, zagwarantowanego w art. 7 karty praw podstawowych, oraz najlepszego interesu jej dzieci, chronionego na mocy art. 24 ust. 2 i 3 tej karty, ze względu na systemowe lub ogólne nieprawidłowości w zakresie warunków odbywania kary pozbawienia wolności przez matki małych dzieci i opieki nad tymi dziećmi w wydającym nakaz państwie członkowskim, oraz po drugie, istnieją poważne i sprawdzone podstawy, aby uznać, iż z powodu takich warunków odnośnie osoby, z uwagi na ich sytuację osobistą, będą na to ryzyko narażone.

Podpisy